

До
Председателя на Научното
жури
за оценяване на дисертационен
труд за придобиване на
образователната и научна
степен “доктор”

РЕЦЕНЗИЯ

на дисертационния труд на тема “Българските публични дружества в условията на финансова криза”, за придобиване на образователната и научна степен “доктор” по научната специалност „Финанси, парично обръщение, кредит и застраховка”; професионално направление 3.8 Икономика; област на висше образование „Социални, стопански и правни науки“

Рецензент: проф. д-р Кръстьо Петров Чуков, член на научното жури, определено със заповед № 600/01.03.2016 г. на Ректора на Югозападен Университет “Неофит Рилски”, Благоевград

Кандидат: Атанас Валериев Делев

Рецензията е изготвена в съответствие с изискванията на:

- Закона за развитието на академичния състав в Република България, обн.ДВ, бр.38/21.05.2010 г., с последно изм. и доп. ДВ бр. 68/02.08.2013 г.;
- Правилника за прилагане на Закона за развитие на академичния състав в Република България, обн.ДВ бр.75/24.09.2010 г., с последно изм. и доп. ДВ. бр.57/28.07.2015 г.;
- Вътрешните правила за развитие на академичния състав в ЮЗУ “Неофит Рилски”, Благоевград

I. Кратки биографични данни за кандидата

Атанас Валериев Делев е роден на 20.12.1988 г. Висшето си образование в ОКС „Бакалавър”получава в ЮЗУ „Неофит Рилски”, Благоевград по специалност „Счетоводство и контрол”, а в ОКС „Магистър” – в УНСС, по специалност „Счетоводство”. От 2013 г. и понастоящем е редовен докторант към катедра „Финанси и отчетност”. Трудовият му стаж е от 2013 г. и е осъществен в Югозападен университет „Неофит Рилски”, Благоевград като преподавател към катедра „Финанси и отчетност” по дисциплините „Финансов анализ”, „Финансов анализ в социалната сфера”, „Счетоводство” и др.

II. Данни за дисертацията

Представената за защита дисертация от г-н Атанас Валериев Делев е добре структурирана. Разработена е в обем от 301 страници и включва увод, изложение от две глави, заключение, резюме на получените резултати, библиография, списък на съкращенията, таблиците, фигурите и приложения.

От разработката личи, че докторантът Атанас Делев много добре познава състоянието на проблемите, застъпени в дисертацията. Проличава изключителната информираност на автора в разглежданата област. За изследване на темата са използвани 146 литературни източници – на български, английски, руски, украински и др., вкл. интернет източници.

Прецизно са определени обектът, предметът, изходната изследователска теза, основната цел и задачите на изследването.

Обект на изследване са българските нефинансови предприятия, чиито акции е имало възможност да бъдат търгувани на Българската фондова борса за периода 2007-2013 г.

Предмет на изследване е „оценяване влиянието на специфични показатели върху имущественото и финансово състояние на предприятието и изграждане на модел за оценка на вероятността от възникване на сериозни финансови затруднения в публичните компании.”

Основната цел на изследването е да се определят ключови показатели за оценка на финансовото състояние и разработването на статистически значим модел за оценка на вероятността от настъпване на сериозни финансови затруднения в публичните компании.

В глава първа “Теоретико-методологични основи на изследването” първоначално авторът Атанас Делев изяснява съдържанието на финансовия анализ на предприятието. Ясно и точно са очертани предметът; обектът; целта и задачите на финансовия анализ; показателите, използвани при анализа; видовете анализ според начина, по който се извършва. Висока положителна оценка заслужава разработката на дисертанта относно моделите за оценка на вероятността от настъпване на корпоративни финансови затруднения. Базирайки се на обстойния преглед на литературата, в критичен дух, дисертантът основателно подчертава за липсата понастоящем на достатъчно надежден модел за оценка на вероятността от настъпване на несъстоятелността в българските публични компании, което е сериозен пропуск, който трябва да се отстрани. Няма достатъчно основание за адекватността на чуждестранните модели към българските условия и избор на най-подходящия от тях, ако има такъв (стр. 36-37). Направен е обстоен преглед – представяне на съществуващи модели на голям кръг от учени за оценка на вероятността от настъпване на финансови затруднения за предприятия – в Северна Америка (САЩ, Канада), в Европа (Англия, Франция, Полша, Чехия, Унгария, Естония, Румъния, Гърция и др.), в Азия (Япония, Китай, Пакистан и др.) и др.

(стр.40 – 101). От проучването става ясно, че някои от моделите са адекватни за условията, които се наблюдават в различни териториални и административни единици, а с други се цели прогнозиране вероятността от фалит на предприятия с точно определен вид осъществявана дейност. Дисертантът забелязва, че предлаганите модели се характеризират с определен размер на грешка при прогнозите. Ето защо препоръчва внимателното им използване, а също така тяхното сполучливо съчетаване с традиционния (конвенционален) финансов анализ.

При избора на данни и на предприятия за целите на изследването водещ фактор е наличието на достъпна информация за всяка година от изследвания период, да няма различие в броя на компаниите. Авторът основателно застъпва тезата, че при анализа трябва да се спазва генералното изискване, респ. принципът на съпоставимостта (ст. 109). Надеждността на изследването и на получените резултати се предопределят от качеството на информацията. Авторът подлага на критичен анализ и оценка начинът на разграничаване на предприятията в две групи според това дали са в неплатежоспособност или не са в това състояние (стр.112 – 113) и обосновава класифицирането на предприятията в една или друга група в зависимост от счетоводния финансов резултат. Според нас това е основателно, като се има предвид, че именно положителният финансов резултат е израз на рентабилна дейност на предприятието, и обратно. Именно рентабилността е същностният показател за оценка на дейността.

Много добре е обоснован изборът на показателите – коефициенти за включването им в емпиричното изследване. Компетентно са коментирани всички показатели, като прави много добро впечатление обосновката и заключението на автора за проява на творчество при вземането на решение за подреждането на краткосрочните вземания и краткосрочните финансови активи.

Голямо е разнообразието от статистически методи за извеждане на модел за диагностициране на корпоративни финансови затруднения. Авторът взема под внимание честотата на използване, степента на точност на прогнозите и устойчивост във времето, както и способността за идентифициране на важни променливи, които оказват влияние и имат принос за предвиждане на финансови затруднения. На това основание, за целите на емпиричното изследване, е избран дискриминантният анализ.

Глава втора от дисертационния труд обхваща практико-приложните аспекти на изследването. Тя е разделена на две части.

Г-н Делев извършва анализ на стойностите на 24 показатели – финансови съотношения на шестдесет публични дружества. Според нас трябва да се даде висока положителна оценка за точния и верен коментар от автора за стойностите на всеки един от показателите.

По-нататък в тази част от втора глава на дисертацията, авторът включва 31 предприятия, разделени в две групи: в едната група са предприятията, реализирали счетоводна загуба, а във втората – счетоводна печалба. В изследването са включени 23 от показателите. Тъй като резултатите показват, че показателите имат различни прогностични способности за откриване на финансови затруднения на предприятията, с цел подобряване на резултатите от дискриминантния анализ се изследват корелационните коефициенти на 16 независими променливи, за които има съществено различие в средните стойности за двете групи. С цел, от една страна, извеждане на функция, даваща достатъчно надеждни резултати и, от друга страна – да не изисква много усилия за извършване на изчисленията, ако е установено, че даден показател е в силна корелационна зависимост с друг или е линейна комбинация с друг показател, то този показател се отстранява.

Тествайки различни комбинации от съотношения, авторът стига до комбинация от пет променливи, показващи добри резултати. Тези показатели – коефициенти са използвани в практиката и от редица други изследователи.

Дисертантът измерва приноса на всяка променлива към дискриминантната функция със стойността на Ламбда на Уилкс. Като резултат е изведена канонична дискриминантна функция, която може да се използва като модел за прогнозиране на вероятността от финансови затруднения.

III. Научни приноси

Като цяло, според нас, представената за защита дисертация заслужава висока положителна оценка. В нея се съдържат редица постижения и приносни моменти с подчертан научно-приложен характер. По-важните от тях могат да се характеризират по следния начин:

1. Систематизирано са изследвани въпросите за същността и съдържанието на финансовото състояние на нефинансовите предприятия. Направено е обстойно представяне на чуждестранни модели за прогнозиране на финансови затруднения.

2. Извършен е конкретен, задълбочен анализ на финансовото състояние на шестдесет български публични компании за периода 2007 – 2013 г., като за целта са използвани 24 показатели-коефициента. Направен е изводът за влошаване на финансовите резултати и финансовото състояние и критична оценка относно недостатъчното използване на всички мерки за своевременно реагиране и препоръки да се следят внимателно показателите и перманентно да се сравняват техните фактически стойности с благоприятните.

3. Висока положителна оценка заслужава логическата обосновка за избора на показатели-коефициенти (5 на брой), които могат да бъдат

системно използвани за анализ и оценка на финансовото състояние на предприятията.

4. Разработен е и е предложен модел за оценка на вероятността от финансови затруднения в български публични дружества, като същевременно е измерена способността му на прогнозиране. Чрез използването на модела се обогатява и оптимизира анализът на финансовото състояние на българските публични дружества.

IV. Критични бележки и препоръки

Могат да се посочат някои критични бележки и препоръки:

1. Според нас би било по-коректно при анализа да се пише не за „влиянието на специфични показатели върху имущественото и финансовото състояние”, а за влияние на „специфични фактори” или „факторни показатели”. (стр.18)

2. На стр. 123 е записано, че „при превишение на стойността на краткотрайните активи над стойността над краткосрочните пасиви, положителната разлика представлява частта от краткотрайните активи, финансирана с дълготрайни активи”. Може би грешката е печатна, но ако според автора е „с дългосрочни пасиви”, пак стои въпросът дали наистина е така.

3. Според нас едва ли е уместно да се използва изразът „отрицателна стойност на нетната рентабилност” или „отрицателна рентабилност”. Предприятието или е рентабилно, или е губещо (нерентабилно).

V. Публикации по дисертационния труд

Докторантът Атанас Делев е представил 5 броя публикации по темата на дисертацията. Това са две научни статии (едната в научно списание в Република Македония, гр. Скопие, а другата – в списание „Предприемачество” на ЮЗУ, Благоевград), както и три доклада, изнесени на научни конференции с международно участие – във Варна, в Белград и в Търгу Мареш (Румъния).

Докторантът познава научните постижения в изследваната област. Литературните източници и нормативните актове са използвани добросъвестно и коректно. При изследването е приложена система от методи: общите методи на познанието – наблюдение, индукция и дедукция, исторически подход, сравнение, анализ и синтез, както и статистически методи (при емпиричните изследвания), моделиране.

От разработката на дисертационния труд проличава, че кандидатът притежава задълбочени теоретични знания в изследваната област и способности за самостоятелни научни изследвания.

Личните впечатления на рецензента за докторанта Атанас Делев са от периода на неговото следване в магистърската степен на обучение по специалност „Счетоводство” в УНСС. Те са изцяло положителни. Г-н

Делев беше в спецсеминара по финансово-стопански анализ с преподавател рецензентът. Той написа и защити с отличен успех магистърска теза на тема „Анализ на финансовото състояние и ефективността”

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Качествата на разработения и представен дисертационен труд напълно отговарят на изискванията на Закона за развитието на академичния състав в Република България, на Правилника за неговото приложение и на Вътрешните правила за развитие на академичния състав в ЮЗУ „Неофит Рилски”. На това основание завършвам с положителна оценка и предлагам на уважаемите членове на научното жури да гласуват за присъждане на образователната и научна степен „доктор” по научната специалност „Финанси, парично обръщение, кредит и застраховка” на Атанас Валериев Делев.

гр. София
27.04.2016 г.

Член на научното жури:
/проф. д-р Кръстьо Чуков/